

CD KLASSIEK

Voor zondaars
Rossi & anderen

Onbekend is niet per se onbekend. Dat geldt zeker voor deze interessante cd van Los Músicos de Su Alteza. De derde plaat van dit Spaanse ensemble is helemaal gewijd aan een Romeins repertoire. Luigi Rossi, Domenico Mazzocchi, Biagio Marini en Giacomo Carissimi waren allen actief in de eerste helft van de zeventiende eeuw. Van het viertal geniet vooral Carissimi bekendheid, onder meer met zijn oratorium *Jephta*. Maar ook de anderen waren geen kleintjes: Luigi Rossi was de *poulain* van kardinaal Barberini en schreef meerdere cantates voor hem.

Rossi's cantate a 6 is een archetypisch werk voor de tijd van de Contrareformatie: een berouwvolle zondaar laat in uitgesponnen dialogen horen hoe bekeering mogelijk is. God vraagt van de mens echter een grote inspanning, die begint met het pijnlijke ontwaken uit het trotse zelfbewustzijn en die doorbreekt als hij inziet dat zijn enige redding ligt bij de Gekruisigde. God redt ons niet tegen onze wil.

Een gelijkaardig thema duikt op in de aria van Mazzocchi, terwijl het oratorium van Carissimi een ander aspect van het zich berouwen belicht: veldheer Jephta sluit een overwinningsovereenkomst met Jahweh, waarbij hem de overwinning toegezegd wordt op voorwaarde dat hij de eerste persoon die hij na de zege ontmoet, zal offeren.

Als dramatisch element in het verhaal blijkt dat Jephta's eigen lieve dochter te zijn (hier uitstekend vertolkt door Olalla Alemán), wat de aanleiding is tot groot verdriet bij Jephta, de dochter en haar gezellen. Carissimi haalt alle mogelijke expressieve middelen uit de kast, waaronder een aangrijpend echo-effect, om de gevoelsdiepte van zijn personages uit te drukken en de gevoelens van de toehoorders te raken.

De stukken tonen ons de sleutel tot de barokmuziek. Een heldere tekstzetting is belangrijk, maar om de inhoud over te brengen moet het hart van de mens worden geraakt. Deze cd slaagt daarin voortreffelijk. Zo'n schilderachtig verdriet krijgen we zelden te horen. En dat bijna honderd jaar vóór de grote meesters van de barok. (JC)

Luigi Rossi, Domenico Mazzocchi, Biagio Marini & Giacomo Carissimi, *Il tormento e l'estasi*, door Los Músicos de Su Alteza, onder de leiding van Luis Antonio Gonzalez, ALPHA, Alpha 183, 23,50 euro.

CD KLASSIEK

Onder Stalin
Sergej Prokofiev

David Fyodorovich Oistrakh (1908-1974) geldt als een van de topviolinisten van de twintigste eeuw en werd geboren in de Oekraïense havenstad Odessa uit Joodse ouders. Voor hem schreef Sergej Prokofiev (1891-1953) twee schitterende klassieke vioolsonates met pianobegeleiding.

De eerste, opus 80, dateert uit 1938, toen de stalinistische terreur op haar hoogtepunt was. Meerdere kennissen en collega's van de componist werden toen gearresteerd en het was Prokofiev ook duidelijk geworden dat hij voorlopig buitenlandse reizen kon vergeten. Het werk werd evenwel onderbroken door

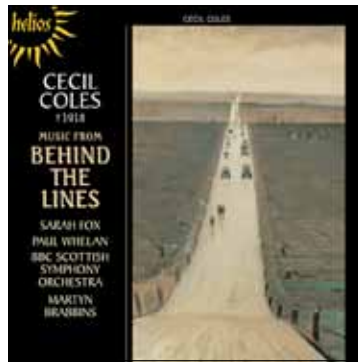
de filmmuziek die hij moest componeren voor Eistensteins *Alexander Nevski*, over de middeleeuwse Russische heerser die de Teutonen weerstond. Zonder twijfel een propagandawerk.

Pas in 1943, wanneer de oorlog tussen de Sovjets en de nazi's volop woedt, werkt Prokofiev het vioolwerk af in een schuilplaats in de Oeral. In dezelfde periode werkt hij een fluitsonate volledig om naar een werk dat ook Oistrakh kon uitvoeren. Voor de kenners bevat het tweede werk verwijzingen naar de toen verboden jazz.

Op deze cd voert de in 1985 geboren Russische violiste Alina Ibragimova de twee sonates van haar landgenoot uit. (EDS)

Sergej Prokofiev, *Violin Sonatas*, door Alina Ibragimova (viool) en Steven Osborne (piano), Hyperion, CDA67514, 22,50 euro.

CD KLASSIEK

In de loopgraven
Cecil Coles

De Eerste Wereldoorlog brak schitterende carrières brutaal af, soms op een onverwachte wijze. „Hij was een genie”, staat er op het graf van de Schotse componist Cecil Frederick Gottlieb Coles. Hij bezweek aan zijn verwondingen op 26 april 1918, opgelopen in de loopgraven van de Somme, en ligt begraven in

Crouy, ten noorden van Amiens.

Nadat hij in Groot-Brittannië de gebruikelijke scholing had doorlopen, won hij in 1911 een studiebeurs voor het Duitse Stuttgart. Daar componeerde hij een ouverture die in 1913 in Keulen werd opgevoerd en die Wagner schitterend navolgt. Hij werd tweede dirigent aan de opera van Stuttgart waar hij Richard Strauss leerde kennen. Eind 1913 besliste Coles terug te keren naar Engeland, maar aan de opkomende haat tegenover Duitsland had hij geen deel.

In 1915 tekende hij voor dienst bij het Queen Victoria Rifles, waar hij *bandmaster* werd, het hoofd van het muziekkorps. Aan het front componeerde hij verder muziek. *Behind the Lines* (achter het front) is een verzameling orkestwerk waarvan het meest ontroerende *Cortège* is. De titel verwijst naar de begrafenisstoeten waar de componist zeker bij betrokken moet zijn geweest als muzikant. *Estaminet de Carre-*

four is een evocatie van een Frans dorpscafé en bevat elementen uit de Normandische volksmuziek.

Coles stierf toen hij als vrijwilliger de brancardiers hielp die gewonden uit de loopgraven haalden. Deze verzameling die door zijn dochter (die haar vader nooit heeft gekend) werd gecoesterd, ontrukte de componist aan de vergetelheid. Overigens gaf het Britse label Hyperion nog veel andere muziek uit de Eerste Wereldoorlog uit. Britse wel te verstaan. (EDS)

Cecil Coles, *Music from Behind the Lines*, door het BBC Scottish Symphony Orchestra onder leiding van Martyn Brabbins, Helios, CDH55464, 19,90 euro.

BOEK SPIRITUALITEIT

Dagelijks drama
De Bleekere & anderen

Het door God in de Bijbel aangegeven Israël Belofde Land is constant in het nieuws, maar stevast in de context van oorlog, geweld en uitsluiting. Deze cultuur-theologische bundel

legt de band tussen het land uit de Schrift en het Israël/Palestina van vandaag.

De kern is een analyse door cultuurfilosoof Sylvain De Bleekere van drie recente films. *Hannah Arendt* (2012) gaat in op het verblijf van de beroemde Joodse filosoof in Jeruzalem tijdens het proces van nazibeaule Adolf Eichmann. *Inch'Allah* (2012) en *The Attack* (2012) focussen op het huidige Israëlisch-Palestijnse conflict. De auteur noemt het conflict een „dagelijks drama”.

Dennis Baert en David Dessin, filosofen verbonden aan het Instituut voor Joodse Studies aan de Universiteit Antwerpen, kaden het geheel. Een eerste bijdrage onderzoekt de joodse politieke theologie van het land. Daarin zit ingebakken dat de notie 'Heilig Land' een afgod kan worden.

Dessin leert ons het denken van Mosje Halbertal kennen, die de oude joodse teksten leest vanuit de relatie tussen personen en die pleit voor een herijking van de rol van de religie in de publieke sfeer. Hij zoekt naar een definitie van heiligheid vanuit de Schrift: „Hoe kan men bezit claimen van een plaats die men niet eens mag betreden?” (EDS)

Sylvain De Bleekere, Dennis Baert & David Dessin, *Het belofde land*, Altiora, Averbode, 2014, 120 blz., ISBN 978 90 3173 792 5, 16,50 euro.

BOEK GESCHIEDENIS

Christelijke keizer
Henk Singor

Een van de belangrijkste gebeurtenissen in de geschiedenis van het christendom was het toelaten ervan door de Romeinse keizer Constantijn. Die maakte het zelfs tot het hart van de Romeinse beschaving, ten nadele van het tot dan gepraktiseerde heidendom. Over Constantijn (280-337) bestaan vele mythen. Henk Singor, docent oude geschiedenis in Leiden, bijt zich vast in het verhaal.

Hij wijst erop dat Constantijn jarenlang een machtsstrijd voerde om de alleenheerschappij te verwerven in het Romeinse rijk. Daarbij ging hij bedachtzaam en

geduldig te werk. Alhoewel hij het christendom kende, plooidde hij zich toch naar de gebruiken van het aloude keizerschap. In 310 koos hij voor de zonnecultus, maar in 312 bouwde hij het symbool voor de zon om tot het Christusmonogram.

Christenen hadden op dat moment een grote invloed verworven, maar bleven toch marginaal. Niet lang vóór Constantijn had keizer Diocletianus een van de meest radicale christenvervolgingen laten doorvoeren.

Constantijn waagde het zijn lot te verbinden aan de God van Jezus. Op zich was dat niet bijzonder: één God hoorde goed bij de ene keizer. Pas aan het einde van zijn leven toonde hij zich een christelijke keizer en begunstigde de christenen en hun Kerk. Het heidendom daarentegen werd door Constantijn aanvankelijk ook niet bestreden. Pas laat kwam er een offerverbod aan heidense goden in het leger. Zelf werd hij pas gedoopt op zijn sterfbed.

Hoe dan ook, na enige aarzeling smolt de tolerantie weg en werd het Romeinse staatsapparaat de wegbereider van het katholieke christendom. De opmars van het christendom verliep snel en toen

keizer Julianus de Afvallige het heidendom opnieuw wilde verankeren, kreeg hij hevige tegenkanting te verduren. In 392 werd het veelgodendom ten slotte buiten de wet gesteld. Omstreeks het midden van de vierde eeuw was de grote meerderheid van de stedelijke bevolking christen.

De nieuwe godsdienst werd verbonden met de staatsmacht, en daarin had keizer Constantijn ongetwijfeld een hand. Het bleek een revolutie die leidde tot het ontstaan van het christelijke, middeleeuwse Europa, maar volgens Henk Singor hadden de tijdgenoten dat wellicht niet door. (EDS)

Henk Singor, *Constantijn en de christelijke revolutie in het Romeinse rijk*, Ambo/Anthos, Amsterdam, 2014, ISBN 978 90 2632 479 6, 29,99 euro.